

Rozhodnutí NS

23 Cdo 644/2023

	 citace citace s ECLI				
Soud:	Nejvyšší soud				
Datum rozhodnutí:	26.07.2023				
Spisová značka:	23 Cdo 644/2023				
ECLI:	ECLI:CZ:NS:2023:23.CDO.644.2023.1				
Typ rozhodnutí:	USNESENÍ				
Heslo:	Přípustnost dovolání Výklad projevu vůle				
Dotčené předpisy:	§ 237 o. s. ř. § 35 odst. 2 obč. zák.				
Kategorie rozhodnutí:	E				
Zveřejněno na webu:	17.10.2023				
Podána ústavní stížnost					
datum podání	spisová značka	ECLI	soudce zpravodaj	výsledek	
	II.ÚS 2869/23				

Citace rozhodnutí Nejvyššího soudu by měla obsahovat formu rozhodnutí, označení soudu, datum rozhodnutí, spisovou značku, případně údaj o uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek a odkaz na zdroj. Vzor: *usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 11. 2001, sp. zn. 21 Cdo 123/2001, uveřejněné pod č. 11/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní, dostupné na www.n soud.cz.*

23 Cdo 644/2023-528

USNESENÍ

Nejvyšší soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Pavla Horáka, Ph.D., a soudců JUDr. Bohumila Dvořáka, Ph.D., a JUDr. Pavla Tůmy, Ph.D., ve věci žalobkyně **Česká spořitelna, a. s.**, se sídlem v Praze, Olbrachtova 1929/62, identifikační číslo osoby 45244782, zastoupené JUDr. Borisem Treglerem, advokátem se sídlem v Praze, V Celnici 1034/6, proti žalované **C.-S.-T. E. R. ú. p.**, se sídlem v XY, identifikační číslo osoby XY, zastoupené Mgr. Ing. Martinem Lukášem, advokátem se sídlem v Praze, Na Florenci 2116/15, o zaplacení částky 539.236.567 Kč s příslušenstvím, vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 52 Cm 186/2013, o dovolání žalované proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 11. 2022, č. j. 2 Cmo 289/2021-468,

takto:

I. Dovolání se odmítá.

II. Žalovaná je **povinna** zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů dovolacího řízení částku 314.987,20 Kč do tří dnů od právní moci tohoto usnesení k rukám zástupce žalobkyně.

Odůvodnění:

(dle § 243f odst. 3 o. s. ř.)

Městský soud v Praze rozsudkem (v pořadí druhým) ze dne 4. 6. 2021, č. j. 52 Cm 186/2013-424, ve znění opravného usnesení ze dne 3. 9. 2021, č. j. 52 Cm 186/2013-434, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 539.236.567 Kč s příslušenstvím ve výroku blíže specifikovaným (výrok I.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi účastníky (výrok II.).

K odvolání žalované odvolací soud rozsudkem v záhlaví uvedeným rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I. potvrdil, ve výroku II. jej změnil jen co do výše náhrady nákladů řízení, jinak jej v tomto výroku též potvrdil (první výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

Proti rozsudku odvolacího soudu, výslovně v celém rozsahu, podala žalovaná (dále též „dovolatelka“) dovolání s tím, že je považuje za přípustné dle ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), když napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázek, které v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, a otázek, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

Dovolatelka předkládá následující otázky, jí označené jako otázky dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu neřešené:

- 1) Vzniklo pojištění ze smlouvy o pojištění úvěru poskytnutého odkupem pohledávek z platebních směnek, pokud tyto směnky byly vystaveny jako nástroj splnění závazků, které nikdy neexistovaly, protože neexistovaly podkladové obchody?
- 2) Je třeba při posouzení nároku pojištěného na pojistné plnění ze smlouvy o pojištění rizika nezaplacení pohledávek z platebních směnek použít jen zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“), nebo též zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový (dále jen „směnečný zákon“)?

Dle dovolatelky se odvolací soud dále odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu při řešení následujících otázek:

- 3) Je možné na nárok pojištěného na pojistné plnění z pojistné smlouvy, kterou bylo pojištěno riziko nezaplacení pohledávek z platebních směnek, neaplikovat podstatnou část pojistných podmínek (definice a výluky z pojištění) za situace, kdy strany pojistné smlouvy jejich aplikaci nevyloučily v pojistné smlouvě?
- 4) Je v souladu s § 35 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), výklad pojistné smlouvy, v jehož rámci soud zjistil obsah pojistné smlouvy pomocí výkladu projevů vůle stran v jejich předmluvní komunikaci tak, že tento obsah změnil a na základě takto změněného obsahu dovodil existenci práva žalobce (nároku na pojistné plnění), které podle jazykového vyjádření v pojistné smlouvě nemá?
- 5) V případě rámcové pojistné smlouvy jsou dílčí pojistné smlouvy, vznikající odkupem pohledávek z platebních směnek, relativně neplatné pro omyl, pokud je pojištěný uzavřel se záměrem neoprávněně dosáhnout poskytnutí finančních prostředků od bank (jako součást jednání, které naplnilo skutkové podstaty pojistného a úvěrového podvodu), a tedy za jiným účelem, než oprávněnou potřebou ochrany před následky platební neschopnosti dlužníka pojištěných směnečných pohledávek?

Dovolatelka uplatňuje dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci dle ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř. a navrhuje, aby dovolací soud rozhodnutí odvolacího soudu změnil, příp. aby zrušil rozhodnutí odvolacího soudu i soudu prvního stupně a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

K dovolání žalované se žalobkyně vyjádřila tak, že je považuje za nepřipustné a navrhuje, aby bylo odmítnuto, příp. jako nedůvodné zamítnuto.

Nejvyšší soud (jako soud dovolací dle § 10a o. s. ř.) postupoval v dovolacím řízení a o dovolání žalované rozhodl podle o. s. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2022 (viz čl. II. a XII. zákona č. 286/2021 Sb.). Po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou a řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., Nejvyšší soud zkoumal, zda dovolání obsahuje zákonné obligatorní náležitosti dovolání a zda je přípustné.

Úvodem Nejvyšší soud podotýká, že i když dovolatelka ohlašuje, že rozhodnutí odvolacího soudu napadá v celém rozsahu, z obsahu dovolání je zřejmé, že zpochybňuje pouze rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé; výroky o nákladech řízení před soudy obou stupňů se dovolací soud proto nezabýval.

Podle ustanovení § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Podle ustanovení § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

Dovolací soud je při přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu vázán uplatněným dovolacím důvodem (srov. § 242 odst. 3 větu první o. s. ř.); vyplývá z toho mimo jiné, že při zkoumání, zda napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo která již dovolacím soudem vyřešena byla, ale má být posouzena jinak, a zda je tedy dovolání podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné, může posuzovat jen takové právní otázky, které dovolatel v dovolání označil.

Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 o. s. ř. není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že jsou splněna kritéria přípustnosti dovolání obsažená v tomto ustanovení. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud, který jediný je oprávněn tuto přípustnost zkoumat (srov. § 239 o. s. ř.), dospěje k závěru, že kritéria přípustnosti dovolání uvedená v ustanovení § 237 o. s. ř. skutečně splněna jsou.

Protože dovolání může být podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné jen tehdy, jde-li o řešení právních otázek, je dovolatel oprávněn napadnout rozhodnutí odvolacího soudu pouze z důvodu, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.).

Dovolání není přípustné.

Dovolatelka spatřuje přípustnost dovolání v tom, že se odvolací soud odchýlil od závěrů ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu při výkladu právního úkonu, když nesprávně aplikoval ustanovení § 35 odst. 2 obč. zák. a nerespektoval závěry vyslovené v předchozím kasačním rozhodnutí Nejvyššího soudu v této věci (otázka pod bodem 4). Dovolatelka uvádí, že v pojistné smlouvě pojistila pohledávky ze směnek. Jazykové vyjádření pojistné smlouvy bylo jednoznačné, o obsahu této smlouvy nebyly pochybnosti a odvolací soud tak postupoval nesprávně, když i přes tuto jednoznačnost zjišťoval vůli stran z předmluvní komunikace. Dle dovolatelky údajná vůle stran zjištěná odvolacím soudem z předmluvní komunikace je nadto v rozporu s jazykovým projevem obsaženým v pojistné smlouvě, a to v důsledku logických chyb ve výkladu této komunikace, když odvolací soud dovodil, že se neaplikují výluky z pojištění.

Nejvyšší soud např. v usneseních ze dne 10. 4. 2014, sp. zn. 32 Cdo 192/2014, a ze dne 28. 4. 2014, sp. zn. 32 Cdo 952/2014, vysvětlil, že výsledek, k němuž odvolací soud dospěl na základě zjištěného skutkového stavu věci a za užití zákonných interpretačních pravidel při odstraňování

pochybností o obsahu právního úkonu (o skutečné vůli stran jím projevené), není řešením otázky hmotného práva v intencích § 237 o. s. ř., jež by bylo možno porovnávat s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu. Od ustálené judikatury by se odvolací soud mohl odchýlit pouze v postupu, jímž k takovému výsledku (k závěru o obsahu právního úkonu) dospěl, např. že by nevyužil příslušné výkladové metody či že by jeho úvahy při jejich aplikaci byly zatíženy chybou v logice.

Dále např. v rozsudku ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 61/2017, uveřejněném pod č. 4/2019 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, vyšel Nejvyšší soud z teze, že výkladu podléhá zásadně každé právní jednání, bez ohledu na to, zda se navenek jeví jako jednoznačné (jasné). Je tomu tak již proto, že sám závěr o jednoznačnosti (jasnosti) určitého právního jednání je výsledkem jeho výkladu.

V nyní řešené věci již jednou Nejvyšší soud rozhodoval, a to usnesením ze dne 26. 9. 2019, sp. zn. 23 Cdo 2069/2017, jímž (částečně) zrušil předchozí (kasační) usnesení odvolacího soudu v této věci a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

V uvedeném rozhodnutí se dovolací soud zabýval otázkou, zda může soud přihlížet k vysvětlení významu konkrétního ustanovení pojistné smlouvy ze strany pojistitele při jednání o uzavření této pojistné smlouvy při výkladu textově shodného ustanovení jiné pojistné smlouvy, uzavřené mezi tímž pojistitelem a jiným pojistníkem za situace, kdy za oba pojistníky jednaly při uzavírání předmětných pojistných smluv tytéž fyzické osoby. Dovolací soud vyložil, že ustanovení § 35 odst. 2 obč. zák. formuluje výkladová pravidla, která ukládají soudu, aby případné pochybnosti o obsahu právního úkonu odstranil výkladem založeným na tom, že vedle jazykového vyjádření právního úkonu zachyceného slovně podrobí zkoumání i vůli (úmysl) jednajících osob. Jazykové vyjádření právního úkonu zachyceného ve smlouvě musí být proto nejprve vykládáno prostředky gramatickými (z hlediska možného významu jednotlivých použitých pojmů), logickými (z hlediska vzájemné návaznosti použitých pojmů) či systematickými (z hlediska řazení pojmu ve struktuře celého právního úkonu). Kromě toho soud na základě provedeného dokazování posoudí, jaká byla skutečná vůle stran v okamžiku uzavírání smlouvy, přičemž podmínkou pro přihlídnutí k vůli účastníků je, aby nebyla v rozporu s tím, co plyne z jazykového vyjádření úkonu. Výkladem tak lze zjišťovat pouze obsah právního úkonu, nelze jím projev vůle doplňovat. Při nemožnosti zjištění hlediska subjektivního (úmysl jednajícího či jednajících), tak přichází na řadu hlediska objektivní. Vždy (jak hlediska subjektivní, tak objektivní) se však musí brát náležitý zřetel ke všem okolnostem souvisejícím s projevem vůle (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2011, sp. zn. 23 Cdo 3404/2008, nebo ze dne 20. 12. 2010, sp. zn. 23 Cdo 4119/2007). Dovolací soud dále poukázal na závěry Ústavního soudu, dle nichž „text smlouvy je toliko prvotním přiblížením se k významu smlouvy, který si chtěli její účastníci svým jednáním stanovit. Doslovný výklad textu smlouvy může, ale nemusí být v souladu s vůlí jednajících stran. Směřuje-li vůle smluvních stran k jinému významu a podaří-li se vůli účastníků procesem hodnocení skutkových a právních otázek ozřejmit, má shodná vůle účastníků smlouvy přednost před doslovným významem textu jimi formulované smlouvy. Vůli je nutno dovozovat z vnějších okolností spojených s podpisem a realizací smluvního vztahu, zejména z okolností spojených s podpisem smlouvy a následným jednáním účastníků po podpisu smlouvy (srov. např. náleze ze dne 14. 4. 2005, sp. zn. I. ÚS 625/2003, uveřejněný pod číslem 84 Sbírkou náleží a usnesení Ústavního soudu, svazek č. 37/2005)“. Soud tedy přihlíží též k obsahu vůle (úmyslu) smluvních stran, na niž lze usuzovat z dokazováním zjištěných okolností souvisejících s projevem vůle, včetně okolností, za nichž došlo k uzavření smlouvy.

Ve vztahu k nyní řešené věci pak dovolací soud v rozhodnutí sp. zn. 23 Cdo 2069/2017 konstatoval, že odvolací soud se dopustil nesprávného právního posouzení, „označil-li zjištění učiněná soudem prvního stupně ohledně předmětu pojištění z pojistné smlouvy D. D. F., a z předmluvní komunikace stran této smlouvy z výše uvedených důvodů za nerelevantní při zjišťování obsahu Smlouvy“. Poukázal na to, že pokud žalovaná konkrétní ustanovení pojistné smlouvy, resp. text smlouvy v části vymezení předmětu pojištění interpretovala určitým způsobem ve vztahu k jednomu pojistníkovi (tedy vyložila, na jaké případy sjednané pojištění dopadá a na které již ne), vypovídá to o úmyslu žalované takto vymezené případy učinit předmětem pojištění. Toto vyjádření žalované, tedy její úmysl určité směnky pojistit (resp. pojišťovat), pak nemůže být bez významu při interpretaci zcela totožného smluvního ustanovení

obsaženého ve smlouvě s jiným pojistníkem. Pokud společnost S. F., vyjádřila zájem uzavřít pojistnou smlouvu se žalovanou necelé 4 měsíce poté, co probíhala jednání o vymezení předmětu smlouvy mezi žalovanou a D. D. F., a žalovaná společnosti S. F., předložila smlouvu obsahující ujednání, která jsou totožná s výsledky jednání sice jiné právnické osoby, jednající ovšem stejnou fyzickou osobou, a to s vědomím toho, že oprávněnou jednat za oba pojistníky byla tatáž osoba, která se podílela na vyjednávání podmínek dříve uzavřené pojistné smlouvy (tj. D. M.), nelze za důvodné a spravedlivé označit dovolávání se žalovanou jiného než samotnou žalovanou uvedeného výkladu předmětného smluvního ujednání. Vzhledem k zásadě presumpce poctivosti jednání a hledisku spravedlnosti nelze akceptovat závěr, že žalovaná v pozici pojistitele interpretuje totožná smluvní ujednání odlišným způsobem, tím spíše za situace, kdy pojistníkovi předložila nikoli svůj standardizovaný text smlouvy, ale text smlouvy upravený o výsledky vyjednávání sice s jiným pojistníkem (jinou právnickou osobou), ovšem (fakticky) jednající s toutéž fyzickou osobou (jednatelem), uzavírajícím stejný typ obchodů, a to v krátké časové návaznosti na uzavření dřívější pojistné smlouvy a s vědomím toho, že tento „nový“ pojistník zná výsledky jednání o obsahu, resp. podmínkách dříve uzavřené smlouvy a ví, jak sporné ustanovení žalovaná dříve interpretovala.

V dalším řízení se tedy následně soudy nižšího stupně zabývaly především výkladem ujednání předmětné pojistné smlouvy ze dne 7. 3. 2008 uzavřené mezi S. F. jako pojištěným a žalovanou jako pojistitelem. Dle čl. 1 této smlouvy „pojištění pohledávek proti riziku nezaplacení v zemích, které jsou uvedeny v příloze č. 2, obsahující pojistnou sazbu, doby splatnosti pohledávek a spoluúčast, se vztahuje i na pohledávky ze směnek, resp. na směnky, které pojištěný odkoupil před datem jejich splatnosti“.

Soud prvního stupně konstatoval, že s ohledem na ne zcela jednoznačné jazykové vyjádření pojistné smlouvy i s ohledem na opačná tvrzení účastníků zkoumal vůli účastníků při uzavírání této smlouvy. Vycházel přitom z mailové komunikace uskutečněné v období od 1. 11. 2007 do 26. 11. 2007 mezi zaměstnankyní žalované L. S. a tehdejším jednatelem společnosti D. D. F. D. M. týkající se jednání o uzavření pojistné smlouvy. Z předmětné emailové komunikace dle soudu prvního stupně jednoznačně vyplývá záměr pana M. dojednat pojištění platebních směnek, které nebudou závislé na smlouvě mezi dodavatelem a dlužníkem, což mu bylo paní S. přislíbeno a odrazilo se to v doplnění článku 1 pojistné smlouvy. Sama paní S. rozlišovala pojištění směnek jako platebního instrumentu bez vazby na dodavatelskou smlouvu a pojištění „klasických pohledávek“. V této emailové komunikaci řešená pojistná smlouva byla uzavřena necelé tři měsíce před uzavřením pojistné smlouvy, jíž se týká nyní řešený spor a kterou za žalovanou podepisovala paní S. a za společnost S. F. vystupovala tatáž osoba D. M.. Je tedy zřejmé, že při uzavírání „druhé“ pojistné smlouvy obě osoby měly povědomí, co je pojistným zájmem, tedy co bude předmětem pojištění.

Odvolací soud v dovoláním napadeném rozhodnutí odkázal ohledně zjištěného skutkového stavu na řízení před soudem prvního stupně. Uvedl, že pojistná smlouva ve spojení s výkladem vůle stran v předmluvní komunikaci mezi žalovanou a D. D. F., odlišně vymezila předmět pojištění oproti vymezení v pojistných podmínkách a pro předmět pojištění v pojistné smlouvě na základě předmluvního ujednání a výkladu platila výluka vázanosti pojištění směnek na podkladové transakce. Dle odvolacího soudu je nutno předmět pojistné smlouvy určit tak, že se pojištění vztahovalo jak na pohledávky z podkladových obchodů, tak na směnky. V řízení žalobkyně přitom uplatnila nárok na pojistné plnění ze směnek. Společnost S. F. odkupovala směnky, proto jejím pojistným zájmem, potažmo pojistným zájmem žalobkyně, bylo pojištění těchto směnek proti riziku jejich nevyplacení. Ostatně žalobkyně ani S. F. nebyly účastníkem podkladových komoditních obchodů, a tudíž nelze ani dovodit, jaký by mohly mít pojistný zájem na pojištění podkladového obchodu. V rozporu s tímto výkladem nebylo dle odvolacího soudu ani úvodní ustanovení pojistné smlouvy o účelu této smlouvy, když žalobkyně uplatnila nárok z pojištění směnek, které byly jako předmět pojištění uvedeny v článku 1 pojistné smlouvy; žalovaná se proto nemůže ubránit tvrzením, že pojištěny byly jen pohledávky z podkladových obchodů.

S odkazem na závěry Nejvyššího soudu vyslovené v rozhodnutí sp. zn. 23 Cdo 2069/2017 pak odvolací soud poukázal na to, že jestliže žalovaná ujistila u stejného textu pojistné smlouvy a pojistných podmínek pojistníka D. D. F., za něhož jednal pan M. (přičemž tato osoba byla oprávněna jednat též za pojistníka S. F.), že předmět pojistné smlouvy bude vykládán tak, že pojištěny jsou platební směnky jako platební instrument bez návaznosti na smlouvy mezi

dodavatelem a dlužníkem, pak jiný výklad u pojistné smlouvy stejného textu s pojistnými podmínkami, kterým se žalovaná brání, by byl v rozporu s principy poctivého obchodního styku i dobrými mravy. Pojistník S. F. byl při uzavření pojistné smlouvy v dobré víře, že směnky jsou pojištěny jako platební směnky bez návaznosti na předchozí dodávky zboží. Odvolací soud tak považoval za nedůvodnou argumentaci žalované, že se pojištění vztahovalo jen na směnky, jimiž bylo placeno za skutečně dodané zboží, a uzavřel, že pojistná smlouva stanovila směnky jako předmět pojištění.

Nejvyšší soud přitom neshledal, že by se odvolací soud při výkladu ujednání pojistné smlouvy odchýlil od závěrů výše citované ustálené rozhodovací praxe týkající se pravidel výkladu právních úkonů, ani od závěrů vyslovených ve vztahu k projednávané věci v předchozím rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 2069/2017.

Případná pak není argumentace dovolatelky, že odvolací soud z předsmulvních komunikace zjistil údajnou vůli smluvních stran, která je v rozporu s jazykovým projevem obsaženým v pojistné smlouvě, když dospěl k závěru o nepoužití výluk uvedených v pojistných podmínkách. Dovolatelka přehlíží, že odvolací soud vycházel v tomto směru především ze zjištění, že předmětné výluky se vztahovaly na pohledávky ze smluv o financování a na komoditní pohledávky, nikoliv na směnky, tj. na sjednaný předmět pojištění.

Přípustnost dovolání nezakládá ani námitka, že se odvolací soud odchýlil od závěrů vyslovených v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2022, sp. zn. 23 Cdo 3348/2020, dle nichž „na pojistnou smlouvu je třeba nahlížet jako na celek, jehož jsou pojistné podmínky součástí (zákon o pojistné smlouvě nakonec připouští, že budou součástí pojistné smlouvy i technicky), a pojistné podmínky se uplatní pouze tehdy a v tom rozsahu, není-li v konkrétní pojistné smlouvě ujednáno jinak“, jestliže neaplikoval na nárok na pojistné plnění ujednání pojistných podmínek, konkrétně definice a výluky z pojištění (otázka pod bodem 3). Jak však již výše vyloženo, odvolací soud dospěl k závěru, že se určité výluky sjednané v pojistných podmínkách neaplikují, jelikož se vztahovaly na pohledávky ze smluv o financování a na komoditní pohledávky, nikoliv na směnky. Odvolací soud vycházel z toho, že v řízení žalobkyně uplatnila nárok z pojištění smenek, předmětem pojištění byly směnky samotné, a konstatoval, že pojem „směnka“ je nutno vykládat ve smyslu směnečného zákona, když pojistná smlouva ani pojistné podmínky výklad pojmu směnka neuvádí. Rozhodnutí odvolacího soudu se závěry dovolatelkou odkazovaného rozsudku Nejvyššího soudu v rozporu není.

Dovolatelka dále odvolacímu soudu vytýká, že na vztah mezi účastníky aplikoval též směnečný zákon (otázka pod bodem 2). V této souvislosti namítá, že pojištěno bylo riziko nezaplacení pohledávek ze smenek, nikoli směnky jako takové, a odvolací soud nesprávně pojistnou smlouvu vyložil jako smlouvu o pojištění smenek a na vztah mezi účastníky nesprávně aplikoval též směnečný zákon. Dovolatelka tak touto argumentací brojí proti výkladu pojistné smlouvy. Odvolací soud přitom poukázal mj. na úpravu směnečného zákona právě v návaznosti na jím učiněný závěr o stranami sjednaném předmětu pojištění. Jak již výše uvedeno, argumentace dovolatelky ohledně nesprávného výkladu pojistné smlouvy přípustnost dovolání nezakládá.

K tvrzení dovolatelky, že odvolací soud pominul, že žalobkyně uplatňuje nárok z právního důvodu, kterým je pojistná smlouva, nikoliv nárok dle směnečného práva, dovolací soud uvádí, že odvolací soud v odůvodnění svého rozhodnutí citoval ustanovení zákona o pojistné smlouvě, zabýval se stranami sjednaným předmětem pojistné smlouvy a tím, zdali jsou naplněny podmínky pro vyplacení pojistného plnění.

Přípustným dovolání nečiní ani otázka, zda vzniklo pojištění ze smlouvy o pojištění úvěru poskytnutého odkupem pohledávek z platebních smenek, pokud tyto směnky byly vystaveny jako nástroj splnění závazků, které nikdy neexistovaly, protože neexistovaly podkladové obchody (otázka pod bodem 1). Dovolatelka v této souvislosti především namítá, že smlouvy o dodávkách zboží nikdy neexistovaly a dokumentace k nim byla vystavena jen „na oko“. Dovojuje, že jestliže neexistovaly pohledávky ze smenek jakožto předmět pojištění, a to z důvodu úmyslného podvodného jednání jednatelů pojištěného, neexistoval ani pojistný zájem pojištěného.

Dovolatelka však v této své argumentaci vychází ze skutkového stavu odlišného od skutkového stavu zjištěného soudy nižších stupňů. Z rozhodnutí soudů nižších stupňů se skutkový závěr o tom, že smlouvy o dodávkách zboží nikdy neexistovaly a dokumentace k nim byla vystavena jen „na oko“, nepodává.

Dle ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu přitom přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. nemůže založit otázka, která je založena na vlastních skutkových závěrech dovolatele, resp. na zpochybňování skutkových závěrů odvolacího soudu a na kritice hodnocení důkazů (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2017, sp. zn. 23 Cdo 2808/2017, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2021, sp. zn. 23 Cdo 1584/2021). Nejvyšší soud též již mnohokrát judikoval, že skutkové závěry odvolacího soudu nepodléhají dovolacímu přezkumu a že samotné hodnocení důkazů odvolacím soudem (opírající se o zásadu volného hodnocení důkazů zakotvenou v ustanovení § 132 o. s. ř.) nelze (ani v režimu dovolacího řízení podle občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2013) úspěšně napadnout žádným dovolacím důvodem; uplatněním způsobilého dovolacího důvodu přitom není ani zpochybnění právního posouzení věci, vychází-li z jiného skutkového stavu, než z jakého vyšel při posouzení věci odvolací soud (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2394/2013, uveřejněné pod č. 4/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2019, sp. zn. 23 Cdo 517/2019, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2019, sp. zn. 22 Cdo 4182/2018). Pouhý odlišný názor dovolatele na to, jaké skutečnosti lze mít na základě provedených důkazů za prokázané, popřípadě zda provedené důkazy stačí k prokázání relevantních skutečností, není s ohledem na zásadu volného hodnocení důkazů (§ 132 o. s. ř.) způsobilý zpochybnit zjištěný skutkový stav ani z něj vycházející právní posouzení odvolacího soudu (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2010, sp. zn. 25 Cdo 777/2009, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2912/2017, a ze dne 13. 12. 2017, sp. zn. 28 Cdo 4586/2017).

Jestliže pak dovolatelka ve vztahu k této otázce argumentuje rovněž tím, že pojistná smlouva se vztahuje pouze na pohledávky mající vazbu na podkladové obchody se zbožím a předmět pojištění je třeba vyložit jako pohledávky ze směnek, jimiž bylo placeno za dodávky zboží, odkazuje dovolací soud na závěry k výkladu pojistné smlouvy uvedené výše.

Případným rovněž dovolací soud neshledal odkaz dovolatelky na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 1363/2011, uveřejněné pod číslem 112/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, když uvedené rozhodnutí se zabývá otázkou obrany směnečného dlužníka, jemuž svědčí ve vztahu k majiteli směnky kauzální námitky, (prokázanou) námitkou, že pohledávka věřitele, která měla předáním směnky zaniknout, nikdy nevznikla, popřípadě (jinak) zanikla.

Konečně přípustnost dovolání nezakládá ani dovolatelkou předložená otázka relativní neplatnosti dílčích pojistných smluv pro omyl, pokud je pojištěný uzavřel se záměrem neoprávněně dosáhnout poskytnutí finančních prostředků od bank (otázka pod bodem 5), když dle názoru dovolatelky bylo v řízení prokázáno, že pojistník a pojištěný uzavíral pojistné smlouvy za jiným účelem než oprávněnou potřebou ochrany před následky nahodilé skutečnosti spočívající v nezaplacení směnek. Dovolatelka při její formulaci totiž vychází z vlastních skutkových tvrzení a, jak již výše uvedeno, přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. nemůže založit otázka, která je založena na vlastních skutkových závěrech dovolatele, resp. na zpochybňování skutkových závěrů odvolacího soudu a na kritice hodnocení důkazů.

Ve vztahu k námitkám, že odvolací soud přiznal žalobkyni nárok na pojistné plnění v rozporu se zásadou rovnosti účastníků, čímž porušil ústavně zaručené právo dovolatelky na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a rovněž porušil i právo dovolatelky vlastnit majetek zaručené čl. 11 Listiny, Nejvyšší soud uvádí, že porušení ústavně zaručených práv může být předmětem dovolacího přezkumu, jen pokud dovolatel i při namítání porušení svých ústavně zaručených práv řádně vymezí, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání v intencích § 237 až 238a o. s. ř. (srov. bod 57 a 58 stanoviska pléna Ústavního soudu ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16). Tomuto požadavku dovolatelka v projednávané věci nedostála.

Případná není ani námitka, že odvolací soud nedostál své povinnosti vysvětlit řádně a přesvědčivě odchýlení se od závěrů ve věci Expobank CZ, a. s., kdy se dle názoru dovolatelky jednalo o identickou věc. Odvolací soud v odůvodnění svého rozhodnutí ve vztahu k argumentaci žalované ohledně rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 3. 2016, č. j. 6 Cmo 221/2015-390, poukázal na to, že v tam řešené věci rozhodoval odvolací soud na základě odlišného skutkového stavu, když byl zkoumán toliko jazykový výklad pojistné smlouvy, a nikoliv vůle stran. Odvolací soud též uvedl, že v nyní projednávané věci je navíc zavázán právním názorem

Nejvyššího soudu zkoumat mj. i vůli smluvních stran, která byla projevna v rámci předmluvní komunikace.

Z výše uvedeného vyplývá, že nebyly naplněny podmínky přípustnosti dovolání stanovené v § 237 o. s. ř. Nejvyšší soud proto dovolání žalované podle § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl.

Výrok o náhradě nákladů dovolacího řízení se neodůvodňuje (srov. ustanovení § 243f odst. 3 větu druhou o. s. ř.).

Poučení: Proti tomuto usnesení není opravný prostředek přípustný.

V Brně dne 26. 7. 2023

JUDr. Pavel Horák, Ph.D.
předseda senátu